

## **RECENZJA**

*w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego  
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie  
dr. Mariuszowi Michalskiemu*

### **1. Informacja o kandydacie**

Pan dr Mariusz Michalski w 2007 r. na Wydziale Zarządzania i Administracji Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego uzyskał tytuł zawodowy magistra na kierunku politologia w zakresie studia europejskie. W 2012 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego uzyskał z kolei stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie kryminalistyka. Stopień naukowy został nadany uchwałą Rady Naukowej Instytutu Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji na podstawie złożonej rozprawy doktorskiej pt. *System ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji na tle prawodawstwa krajowego*.

Stopień naukowy doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień naukowy doktora, zatem dr Mariusz Michalski spełnia ustawowy wymóg, posiadając stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

### **2. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

Podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie jest wskazane przez Habilitanta osiągnięcie naukowe w postaci monografii naukowej zatytułowanej *Bezpieczeństwo osobiste policjantów w aspekcie stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Diagnoza i projekcja zmian w obszarze prawnym, proceduralnym i organizacyjnym*, wydanej przez Wydawnictwo Difin w Warszawie w 2026 r. (ISBN 978-83-8270-513-3), tj. przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte

w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.)

Służba w Policji, traktowana jako realizacja zadań państwa na rzecz ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego, odbywa się w warunkach stałej presji. Funkcjonariusze podczas wykonywania obowiązków służbowych działają w środowisku uregulowanym prawnie oraz podlegają wieloaspektowej kontroli, m.in. służbowej, społecznej i medialnej. Szczególne natężenie tej presji występuje podczas użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego bądź broni palnej, gdy interwencje cechuje wysoka dynamika, ograniczony czas decyzyjny i wielowymiarowe ryzyko skutków, w tym dla samego policjanta. W konsekwencji bezpieczeństwo osobiste policjantów nie może być sprowadzane wyłącznie do poziomu wyszkolenia czy wyposażenia, lecz wymaga rozpoznania całego układu uwarunkowań prawnych, proceduralnych i organizacyjnych, a także psychologicznych i socjologicznych. Stąd też zaprezentowane w monografii wyniki badań naukowych mają charakter poznawczy i empiryczny. Ich celem jest wszechstronna diagnoza bezpieczeństwa osobistego policjantów z uwzględnieniem wpływu regulacji, procedur oraz mechanizmów decyzyjnych towarzyszących stosowaniu środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, a także identyfikacja obszarów wymagających usprawnień (główny problem badawczy: w jaki sposób obowiązujące regulacje prawne, procedury oraz praktyki stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej wpływają na bezpieczeństwo osobiste policjantów oraz czy, a jeżeli „tak”, to w jakim zakresie możliwe jest wprowadzenie w tych obszarach zmian, które wzmocniłyby ich ochronę i skuteczność działania w czasie wykonywania obowiązków służbowych?; cel badań: dokonanie oceny obowiązujących regulacji prawnych i procedur oraz praktyki stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej jako determinantów bezpieczeństwa osobistego policjantów w kontekście ich stosowania, a także określenie kierunków zmian, które mogłyby poprawić ochronę funkcjonariuszy i skuteczność ich działań w czasie wykonywania obowiązków służbowych). Przyjęte przez dra Mariusza Michalskiego podejście, osadzone w paradygmacie pragmatycznym i skoncentrowane na bezpieczeństwie personalnym, pozwala łączyć perspektywę użyteczności i praktycznej weryfikowalności wniosków z perspektywą człowieka jako centralnego podmiotu bezpieczeństwa. Dzięki temu przeprowadzone badania odpowiadają na realną potrzebę naukowego uporządkowania zjawiska oraz wypracowania rekomendacji wzmacniających zarówno ochronę policjantów, jak i sprawność ich działań podczas wykonywania obowiązków służbowych.

Recenzowana monografia liczy ogółem 414 stron tekstu, przy czym tekst podstawowy, na który składa się wstęp, pięć rozdziałów i zakończenie liczy 395 stron. W rozdziale pierwszym Habilitant poddaje analizie istotę bezpieczeństwa osobistego funkcjonariuszy w aspekcie ochrony praw obywatelskich. Rozdziały drugi, trzeci i czwarty tworzą część o charakterze prawnopragmatycznym i empirycznym. Pierwszy z nich koncentruje się na bezpieczeństwie osobistym policjantów w kontekście stosowania środków przymusu bezpośredniego, akcentując znaczenie ram ustawowych oraz powiązanie legalności i skuteczności regulacji z poczuciem bezpieczeństwa funkcjonariuszy. W kolejnej części zostaje przedstawiony statystyczny obraz bezpieczeństwa personalnego policjantów, oparty na analizie danych z Komendy Miejskiej Policji w Kielcach w latach 2013–2024, uwzględniający zarówno praktykę stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, jak i działania uprawnionych organów w związku z ich zastosowaniem. W uzupełnieniu tej warstwy analitycznej rozdział czwarty przedstawia wyniki badań empirycznych uzyskanych poprzez zastosowanie metody sondażu diagnostycznego, zrealizowanych wśród funkcjonariuszy Policji, obejmujące m.in. ocenę zagrożeń oraz poziomu poczucia bezpieczeństwa w trakcie stosowania środków przymusu, ocenę systemu nadzoru nad zasadnością użycia tych środków, jak i ocenę regulacji prawnych w kontekście ochrony praw i wolności obywatelskich. Ostatni rozdział zawiera natomiast syntetyczną projekcję działań doskonalących w zakresie regulacji prawnych i procedur dotyczących stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także kierunki zmian w zakresie bezpieczeństwa osobistego policjantów i pragmatyki stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci koncepcji zapewnienia bezpieczeństwa osobistego policjantów oraz koncepcji monitorowania bezpieczeństwa osobistego policjantów w sytuacji użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego. Zwieńczeniem rozdziału jest dokonanie weryfikacji hipotez badawczych z zastosowaniem metod statystycznych.

Podsumowując, monografia stanowi wszechstronną diagnozę bezpieczeństwa osobistego policjantów w warunkach realizacji zadań wymagających stosowania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej oraz formułuje, w oparciu o wyniki autorskich badań naukowych, uzasadnione kierunki usprawnień mających zwiększyć poziom tego bezpieczeństwa. Wyznaczony przez Habilitanta główny cel badań został zrealizowany w ramach dwuetapowego podejścia, tj. przeprowadzenia badań teoretycznych, które pozwoliły uporządkować uwarunkowania prawne, proceduralne i organizacyjne, a następnie zweryfikowania ich praktycznego znaczenia w wyniku zastosowania empirycznych metod badawczych. W efekcie został również rozwiązany główny problem badawczy, co pozwoliło

na wskazanie wielowymiarowego charakteru bezpieczeństwa osobistego, obejmującego aspekty: prawny, proceduralny i organizacyjny, a także potwierdzenie szczególnej roli takich czynników jak: jednoznaczność regulacji, jakość procedur kontrolnych, spójność wykładni, poziom szkolenia i wyposażenia oraz dostępność wsparcia instytucjonalnego. Rezultaty badań przesądziły również o konieczności wdrożenia pakietu zmian systemowych, gdyż obecne niedostatki przekładają się na wzrost ryzyka dla policjantów, a tym samym pośrednio na bezpieczeństwo obywateli.

Monografia wnosi ponadto istotny wkład teoretyczny i poznawczy do nauk o bezpieczeństwie poprzez reinterpretację kategorii bezpieczeństwa osobistego policjantów jako złożonego zjawiska o charakterze zarówno „stanu”, jak i „procesu” dynamicznie kształtowanego przez prawo, procedury, środowisko służby oraz mechanizmy wsparcia psychologicznego i społecznego. Oryginalność pracy wynika również z zastosowania nie tylko perspektywy prawnej i danych statystycznych, lecz przede wszystkim z pozyskania nowych, unikatowych danych empirycznych o subiektywnym odczuwaniu bezpieczeństwa przez samych funkcjonariuszy. Ponadto w końcowych ustaleniach zostały zaproponowane kierunki dalszych badań, których wspólnym celem jest empiryczna weryfikacja skuteczności zaprojektowanych rozwiązań oraz opracowanie modelu systemowego monitorowania bezpieczeństwa osobistego policjantów w sposób ciągły i oparty na analizie incydentów.

Na uwagę zasługuje fakt, że monografia stanowi podsumowanie wieloletnich dociekań naukowych dra Mariusza Michalskiego związanych z bezpieczeństwem osobistym policjantów oraz prawnymi i proceduralnymi uwarunkowaniami stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Policji, gdyż zawiera zarówno nowe wyniki badań, jak i stanowi próbę systematyki dotychczasowych efektów badawczych Habilitanta.

Konkludując, monografia dra Mariusza Michalskiego *Bezpieczeństwo osobiste policjantów w aspekcie stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Diagnoza i projekcja zmian w obszarze prawnym, proceduralnym i organizacyjnym*, jej poziom merytoryczny, w tym teoretyczny, jak i praktyczny, niewątpliwie stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, jaką jest dyscyplina nauki o bezpieczeństwie. Przy czym zaznaczyć należy, że opracowanie koncepcji rozwiązań systemowych wymagało skorzystania z dorobku innych dyscyplin, m.in. nauk prawnych czy nauk o zarządzaniu i jakości, co wpływa dodatkowo na interdyscyplinarny charakter pracy naukowej.

Podkreślić należy, że dr Mariusz Michalski we *Wniosku* wskazał również drugie osiągnięcie naukowe w postaci cyklu pięciu powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Jak stwierdza Habilitant, zaproponowane w monografii kierunki dalszych prac badawczych

stanowią bezpośrednie następstwo wyników podjętych badań naukowych, będąc naturalną kontynuacją podjętej problematyki i jednocześnie otwierając drogę do dalszego doskonalenia zarówno teorii, jak i praktyki w obszarze bezpieczeństwa osobistego funkcjonariuszy Policji. Stąd też – zdaniem Habilitanta – „Uzupełnienie powyższych rozważań stanowi cykl pięciu artykułów naukowych odnoszących się do bezpieczeństwa osobistego policjantów oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej”. Mając na uwadze, że zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada w dorobku m.in. osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej 1 monografię naukową, w ocenie recenzenta wskazana przez dra Mariusza Michalskiego, jako osiągnięcie naukowe, monografia *Bezpieczeństwo osobiste policjantów w aspekcie stosowania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Diagnoza i projekcja zmian w obszarze prawnym, proceduralnym i organizacyjnym*, jak stwierdzono powyżej, stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, jaką jest dyscyplina nauki o bezpieczeństwie. Stąd też recenzent odstąpił od oceny wskazanego we *Wniosku* drugiego osiągnięcia naukowego w postaci cyklu pięciu powiązanych tematycznie artykułów naukowych.

### **3. Ocena aktywności naukowej**

Działalność naukowo – badawcza skupiona na zagadnieniach związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym, w kontekście zwalczania przestępczości, bezpieczeństwem osobistym policjantów oraz prawnymi i proceduralnymi uwarunkowaniami stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Policji wpisuje się w dyscyplinę nauki o bezpieczeństwie, stanowiąc jednocześnie konsekwencję aktywności naukowej, popularyzatorskiej, organizatorskiej i dydaktycznej Habilitanta. Przy czym podkreślić należy, że mimo, iż część dorobku jest charakterystyczna dla dyscypliny nauki prawnej, to stanowi ona integralny element badań nad bezpieczeństwem — w szczególności poprzez ocenę i projektowanie rozwiązań prawnych wykorzystywanych w praktyce bezpieczeństwa publicznego. W konsekwencji wkład z zakresu nauk prawnych wzmacnia merytorycznie i metodycznie główny nurt badań w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, a całość dorobku spełnia wymagania właściwe dla tej dyscypliny.

Na dorobek naukowy dra Mariusza Michalskiego, od momentu uzyskania w 2012 roku stopnia naukowego doktora, składają się:

- 1 monografia naukowa,
- współudział w opracowaniu 4 komentarzy do ustaw,
- współudział w redakcji 13 monografii,
- 23 artykuły naukowe w czasopismach naukowych (w tym 8 samodzielnych);
- udział w 42 opracowaniach zbiorowych (w tym 7 samodzielnych);
- 13 publikacji o charakterze popularnonaukowym (w tym 11 samodzielnych).

Niedosyt może budzić tylko jedna monografia naukowa, stanowiąca jednocześnie podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Ponadto uwagę zwraca powtarzalność składu współautorów w dominującej części dorobku — obejmująca współredakcje oraz współautorskie rozdziały i publikacje — co może budzić wątpliwości, że wartość naukowa dorobku nie wynika w dostatecznym stopniu z szerokiej weryfikacji i wymiany merytorycznej w ramach szerszej wspólnoty badawczej, lecz z intensywnego funkcjonowania w obrębie względnie zamkniętego zespołu. Co prawda taki wzorzec współautorstwa nie musi przesądzać o niskiej jakości, jednak może obniżać postrzeganą wagę dorobku w ocenie, jeśli nie towarzyszy jej dostatecznie widoczna dywersyfikacja współpracy oraz zewnętrzna walidacja wyników. Z drugiej strony taki układ współautorstwa może wskazywać na konsekwentną realizację wspólnego programu badawczego w ramach stałego zespołu, a także na utrwalone kompetencje merytoryczne współpracowników oraz wieloletnią kooperację przekładającą się na spójność tematyczną i metodyczną publikacji.

Ponadto oceniając dorobek naukowy dra Mariusza Michalskiego zwrócić uwagę należy na:

- sporządzenie 34 recenzji publikacji naukowych, w tym dwóch monografii naukowych;
- wygłoszenie 43 referatów na konferencjach naukowych (12 krajowych i 31 międzynarodowych).

Znaczącym obszarem aktywności naukowej dra Mariusza Michalskiego, potwierdzającym jego aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej instytucji, jest udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych o charakterze naukowo-rozwojowym, których tematyka była związana z bezpieczeństwem wewnętrznym, w tym ze zwalczaniem przestępczości, oraz wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi wspierających organy państwa odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne. W ramach projektu krajowego „Cyberbank 2.0” pełnił funkcję eksperta w przedsięwzięciu ukierunkowanym

na wypracowanie standardów współpracy pomiędzy Policją a sektorem bankowym w zakresie bezpieczeństwa przepływów finansowych osób fizycznych i prawnych. Kontynuacją był udział w projekcie „Cyberbank 3.0”, w którym pełnił funkcję koordynatora prac związanych z opracowaniem raportu z autoewaluacji projektu. Z kolei w wymiarze międzynarodowym Habilitant uczestniczył jako ekspert w projektach: „Chemosensory optyczne do szybkiego i niezawodnego wykrywania substancji chemicznych”, realizowanym w ramach programu HORIZON-CL3-2023-FCT-01-02, w którym liderem był Universitat de Valencia oraz w projekcie „SafeHorizon”, realizowanym w ramach programu HORIZON-CL3-2023-FCT-01-05, w którym liderem był Ahtina – Erevnitiko Kentro Kainotomias Stis Techno. Dodatkowo dr Mariusz Michalski był członkiem zespołu badawczego w projekcie międzynarodowym „DialogEduShift: Transforming Higher Education Teaching and Evaluation Approaches in the Era of AI Chat Tools” (nr 2023-1-PL01-KA220-HED-000167212).

Na uwagę zasługuje aktywność dydaktyczna dra Mariusza Michalskiego związana z pracą w kilku ośrodkach akademickich. Od 2012 roku jest zatrudniony na Wydziale Prawa i Bezpieczeństwa Akademii Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, a od 2024 r. w Instytucie Kryminologii i Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wydziału Nauk Społecznych i Technicznych Wyższej Szkoły Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu. Ponadto Habilitant prowadził zajęcia dydaktyczne na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (2015–2016), w Pomorskiej Szkole Wyższej w Starogardzie Gdańskim (2024–2025), a także jako wykładowca stowarzyszony w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie.

W ramach działalności dydaktycznej dr Mariusz Michalski prowadził wykłady, ćwiczenia oraz seminaria dyplomowe na studiach pierwszego i drugiego stopnia, w szczególności na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, realizując proces kształcenia zarówno w obszarze podstaw teoretycznych, jak i praktycznych aspektów związanych z obszarem bezpieczeństwa wewnętrznego. Równolegle do tego wymiaru praktycznego budował doświadczenie organizacyjne w środowisku akademickim, pełniąc funkcję przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Akademii Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, a także przewodniczącego Uczelnianej Odwoławczej Komisji Stypendialnej na tej uczelni. Ponadto w latach 2017–2025 sprawował funkcję opiekuna koła naukowego „Respublica” na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne Akademii Nauk Stosowanych w Kielcach, a także funkcję opiekuna poszczególnych roczników studiów I-go i II-go stopnia.

Ważny element aktywności naukowej Habilitanta stanowią staże i współpraca poza macierzystą uczelnią, w tym zagraniczna. Dr Mariusz Michalski odbył staże naukowe w:

- Mykolas Romeris University w Wilnie (6 czerwca 2022 r.–10 września 2022 r.);
- Społecznej Akademii Nauk (Filia w Kielcach; 12 października 2024 r.–21 grudnia 2024 r.);
- Wyższej Szkole Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu (1 marca 2025 r.–30 czerwca 2025 r.);
- Wojskowym Instytucie Technicznym Uzbrojenia w Zielonce (1 grudnia 2025 r.–27 lutego 2026 r.).

Udział w przedmiotowych stażach obejmował zarówno komponent naukowy, jak i dydaktyczny oraz służył pogłębieniu warsztatu badawczego i poszerzaniu współpracy naukowej, w tym międzynarodowej.

Wśród osiągnięć dydaktycznych zwrócić uwagę należy na promowanie kadr poprzez wypromowanie 89 licencjatów i 222 magistrantów na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, jak również pełnienie funkcji recenzenta w procedurach dyplomowania (sporządzenie 141 recenzji prac dyplomowych i 371 recenzji prac magisterskich).

Uzupełnieniem dorobku naukowego dr Mariusza Michalskiego jest pełnienie funkcji redaktora tematycznego czasopisma „Pomorskie Studia Naukowe” wydawanego przez Pomorską Szkołę Wyższą w Starogardzie Gdańskim oraz recenzenta czasopism naukowych, takich jak: „Prawo i Bezpieczeństwo – Law & Security”, „Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji”, „Internal Security”, „Prawo i Więź”, „Przegląd Policyjny”. Aktywność środowiskową Habilitanta wzmacniają dodatkowo członkostwa w organizacjach naukowych, m.in. w Polskim Towarzystwie Kryminologicznym, Polskim Towarzystwie Kryminalistycznym oraz Stowarzyszeniu Ruch Wspólnot Obronnych, a także pełnienie funkcji w gremiach eksperckich, tj. w Radzie Naukowej Centrum Profilaktyki Społecznej w Milanówku i Radzie Programowej Łódzkiej Akademii Profilaktyki Społecznej przy Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

W zakresie osiągnięć popularyzujących naukę należy wskazać na udział Habilitanta w przygotowaniu raportu z badań „Polacy o swojej pracy” (Centrum Profilaktyki Społecznej – Oficyna Wydawnicza von Velke, Milanówek 2016), opublikowanego w ramach opracowania „Wielowymiarowa wartość pracy – ujęcie socjopedagogiczne” oraz prowadzenie działalności szkoleniowej i eksperckiej w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej.

W kontekście osiągnięć organizacyjnych podkreślić należy również udział dra Mariusza Michalskiego w pracach 31 komitetów naukowych oraz 10 komitetów organizacyjnych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych wydarzeń naukowych.

W podsumowaniu stwierdzam, że dr Mariusz Michalski wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni.

#### **4. Wniosek końcowy**

W ocenie recenzenta dr Mariusz Michalski posiada kwalifikacje do samodzielnej pracy naukowej. W cezurze czasowej podlegającej ocenie wykazał się dużą aktywnością w realizacji zadań naukowych, czego wymiernym efektem są jego osiągnięcia naukowo – badawcze oraz osiągnięcia w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego wnoszące znaczny wkład w rozwój dyscypliny, jaką są nauki o bezpieczeństwie.

Dr Mariusz Michalski posiada stopień doktora, posiada w dorobku osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie w postaci monografii naukowej wydanej przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni. Wnioskuje zatem o dalsze procedowanie postępowania habilitacyjnego dra Mariusza Michalskiego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Robert Sołde